

Зорана З. Јурињак
Академија васпитачко-медицинских
струковних студија
Крушевац (Одсек Ђуприја)

УДК 811.111'255:61=163.41]:378.147
DOI 10.46793/Uzdanica19.1.173J
Оригиналан научни рад
Примљен: 25. фебруар 2022.
Прихваћен: 27. мај 2022.

Наташа Б. Лукић
Универзитет у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Економски факултет

СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА ГРЕШАКА ПРИЛИКОМ ПРЕВОЂЕЊА МЕЂУЈЕЗИЧКИХ ХОМОНИМА И ПАРОНИМА НА ПРИМЕРИМА МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНА У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Айсиџраќи: Међујезички хомоними и пароними у енглеском и српском језику су честа појава, посебно када је реч о превођењу. Студенти неретко праве грешке у превођењу одређених енглеских појмова, а овакви парови су познати под називом *лајсни џријајџели*. У раду је анализиран корпус енглеских стручних термина из уџбеника *Oxford English for Careers, Nursing 1*, издавача Oxford University Press, аутора Тонија Грајса који у настави енглеског језика користе студенти прве године Академије васпитачко-медицинских струковних студија Крушевац, где је истраживање и обављено. Упоредном методом су анализирани дефиниције медицинских термина из речника оба језика те се настојало да се на основу лексичко-семантичке анализе дође до узрочника грешака у преводу. За енглеске термине је коришћен *Oxford English Serbian Student's Dictionary*, а за термине на српском смо консултовали *Речник српског језика* Матице српске и *Лексикон сџираних речи и израза* Милана Вујаклије. Резултати су показали да је до погрешног превођења долазило углавном због међујезичке паронимије услед које су се студенти водили аналогijом по звучној сличности са речју из српског језика. Уочена је разлика између медицинских термина који су и формално и семантички слични српским речима и термина који су им само блиски по облику.

Кључне речи: семантика, хомоними, пароними, *лајсни џријајџели*, међујезички хомоними, међујезичка паронимија.

УВОД

Проучавање хомонима и паронима између несродних језика у контексту представља врло изазовну и интересантну тему, а њихово мешање у језику у употреби може довести до сметњи у комуникацији. Овај рад се бави

семантичком анализом међујезичких хомонима и паронима на примеру медицинских термина у енглеском и српском језику.

Главни део рада се састоји из два дела. Први део се тиче кратког теоријског осврта на међујезичке хомониме и парониме и тзв. лажне парове у српском и енглеском језику. Други део је истраживачки и састоји се из упоредног представљања термина у два језика, као и анализе грешака студената приликом превода. Превод испитаника је анализиран и упоређен са дефиницијама термина из речника.

Истраживање је извршено на узорку од 100 студената Академије ва-спитачко-медицинских струковних студија Крушевац, а задатак је био да преведу 20 реченица са енглеског на српски језик (Прилог 1). Циљани термини нису били дефиниције ни еклатантни примери како значење не би било очигледно, али је постојао минималан контекст. Резултати истраживања показују да су хомонимија, паронимија и полисемија главни узроци грешака и тешкоћа у преводу.

ПОЈАМ СЕМАНТИЧКЕ АНАЛИЗЕ

Појам семантичке анализе у лингвистици обухвата процес повезивања и дефинисања односа синтаксичких структура, од нивоа фраза, клауза, реченица и пасуса до нивоа текста, са њиховим језички независним значењем. Такође укључује уклањање карактеристика специфичних за одређени језички и културни контекст, у мери у којој је такав пројекат могућ. Елементи идиома и фигуративног говора, будући да су део културе, често се и у семантичкој анализи претварају у релативно инваријантна значења. Семантика, иако повезана са прагматиком, разликује се по томе што се прва бави одабиром речи или реченице у било којем датом контексту, док прагматика разматра јединствено или посебно значење изведено из контекста или тона. Да поновимо различитим терминима, семантика се односи на универзално кодирано значење, а прагматика на значење кодирано речима које публика онда тумачи (Годард 2013: 17).

Семантичка анализа може започети односом између појединих речи и захтева разумевање лексичке хијерархије, укључујући хипонимију и хиперонимију, меронимију, полисемију, синониме, антониме и хомониме. Такође се односи на концепте попут конотације (семиотика) и колокације, што је посебна комбинација речи које могу бити или често окружују једну реч. Концепти могу укључивати идиоме, метафоре и поређење, попут „бео као дух”. Уз доступност материјала за анализу, семантичка анализа се може користити за каталогизацију и праћење стила писања одређених аутора (Исто: 17).

ПОЈАМ МЕЂУЈЕЗИЧКИХ ХОМОНИМА И ПАРОНИМА И СТАТУС У СРПСКО- ЕНГЛЕСКОМ ПРЕВОДУ

Хомоними (грч. *homós* – исти, једнак, *ónυμα* – име; истоименост) су речи које се исто и пишу или изговарају, али имају другачије значење, за разлику од паронима који слично звуче и слично се пишу и чије је значење различито или делимично различито.

Д. Кристал у свом *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* из 1980. године дефинише паронимију као термин који се користи у семантичкој анализи за упућивање на однос између речи изведених из истог корена:

It is especially applied to a word formed from a word in another language with only a slight change: French *pont* and Latin *pons* are paronyms, and the relationship between them is one of paronymy (Кристал 1980: 351).

Међутим, с обзиром на то да нас пре свега занимају синхронијски парадигматски односи, не можемо код међујезичких паронима говорити о сродности корена, већ о њиховом што већем фонолошком и графичком поклапању (Радић-Дугоњић 1991: 36).

Међујезичка хомонимија обухвата све оно што је у оквиру појединих језичких нивоа формално истоветно а семантички различито између језика у контакту. По мишљењу М. Радић-Дугоњић (1991: 36), њено језгро налази се у лексичком нивоу – у категорији међујезичких лексичких хомонима.

Категорија међујезичких паронима, пак, дуго је егзистирала у лексикографији и лексиколошким радовима у оквиру категорије међујезичких хомонима. Тек са детаљнијом разрадом односа формалног и семантичког у оквиру међујезичких хомонима дошло се до издвајања и именовања ове категорије (међујезичких паронима), као и до одређивања њених формално-семантичких специфичности (Радић-Дугоњић 1991: 28).

Р. Драгићевић (2007: 315) дефинише међујезичке парониме као тзв. *лажне пријатеље* који представљају лексема које су обично истог порекла, сличне форме али различитог значења. Иако је термин 'међујезичка хомонимија' устаљен, многи аутори сматрају, а међу њима и Б. Тошић (Тошић 1985), да не постоји међујезичка хомонимија, него је исправније рећи међујезичка паронимија, јер је врло редак случај да једна реч потпуно исто звучи у оба језика. Аутор сматра да је реч о међујезичкој хомонимији уколико постоји већа звучна сличност лексема, а ако је пак мања звучна сличност лексема онда је реч о међујезичкој паронимији (Тошић 1985: 47).

Ж. Ковачевић (2009: 10) у својој књизи *Лажни пријатељи у енглеском језику, замке дословног превођења* објашњава лажне пријатеље (*false friends, faux amis*) као речи и изразе који могу да наведу на погрешан превод. У предговору такође наводи да су најтипичнији лажни пријатељи речи које личе на

наше речи, али значе нешто друго. Често се може чути или прочитати да се *eventually* погрешно преводи као *евентуално*, *affirmation* – *афирмација* или пример који имамо и у нашем корпусу *ambulance* – *амбуланија*. На основу изложеног теоријског оквира, долазимо до закључка да и Ковачевић говори о паронимима.

Такође, чест проблем код превођења представљају полисемија и хомонимија. Када реч има више значења обично је једно од тих значења у чешћој употреби од осталих израза, па се у свакодневној употреби остала значења те речи занемарују. Код страних говорника је веома вероватно да они нису ни упознати са тим другим значењима. Сличан је случај и код једнојезичких хомонима за које примере имамо и у нашем корпусу, нпр. енгл. *pupil* се најчешће везује само за један превод – *ћак*, док се за хомоним *зеница* мало зна.

Поред преводилаца, с проблемом међујезичких хомонима и паронима срећу се и наставници страних језика у својој свакодневној наставној пракси. Проблем међујезичких хомонима и паронима веома је важан и за методичку наставе страних језика. Његово успешно решавање омогућава да се страним језиком овлада у толикој мери да се обезбеђује несметана комуникација (Радић-Дугоњић 1991: 6).

МЕТОДОЛОГИЈА

Циљ истраживања је да се установи колико и у којим случајевима су студенти Академије васпитачко-медицинских струковних студија Крушевац грешили у превођењу медицинских термина.

Предмет рада је семантичка анализа међујезичких хомонима и међујезичких паронима два несродна језика у контакту, а задатак је да се пре свега утврди који примери из корпуса припадају овим категоријама, те уоче законитости по којима се узрочници грешака у преводу могу класификовати.

Истраживање је спроведено коришћењем дескриптивне и упоредне методе, а као **инструмент** коришћен је упитник. Корпус на ком је спроведено истраживање чине медицински термини ексцерпирани из уџбеника *Oxford English for Careers Nursing 1, Students book*, by Tony Grice.

КОРПУС

Овде ћемо приказати корпус који се састоји од двадесет медицинских термина из енглеског уџбеника, њихових дефиниција из речника на оба језика, преводних еквивалената на српском из двојезичног речника и превода студената.

РБ	Енглеска реч	Објашњење из речника	Превод студената	Објашњење из лексикона	Еквивалент из двојезичног речника
1.	ambulance	– a special vehicle for taking ill or injured people to and from hospital	амбуланта	– покретна или пољска болница; болесничка станица, установа за пружање прве и хитне помоћи	болничка кола, кола за хитну помоћ
2.	carotene	– an orange or red plant pigment found in carrots and many other plant structures. It is a terpenoid hydrocarbon with several isomers, including beta-carotene.	каротен/ каротин, кератин	– црвена боја од хромопласта – рожнина, беланчевинаста твар, супстанција у роговима, покожици, ноктима и длакама	каротен/каротин
3.	cavity	– an empty space inside sth solid – an empty space within a solid object.	каријес	– труљење, разједање костију	шупљина
4.	drugs	– a chemical which is used as a medicine	дрого	– лекарија, непрерађен лек; фарбарска роба	фармацеутски производ, дрога, наркотик, отров
5.	facial	– adj. connected with a person's face	1. фаца, 2. фасција	– фацијалан, лични, који се тиче лица, који припада лицу	који се тиче лица, козметички третман лица
6.	famine	– a lack of food over a long period of time in a large area that can cause the death of many people	жена, женски	/	глад(овање), оскудица, нестацица
7.	labor	– workers, when thought of as a group – the process of giving birth to a baby	рад	/	рад, мучан посао, мука, трудови
8.	lozenge	– a figure with four sides in the shape of a diamond that has two opposite angles more than 90 and the other two less than 90 – a sweet that you suck if you have cough or a sore throat	лозинка	– уговорена тајна реч као знак распознавања – кратка изрека којом се изражава руководна идеја неке организације	1. ромб, 2. пастила, бомбон

РБ	Енглеска реч	Објашњење из речника	Превод студената	Објашњење из лексикона	Еквивалент из двојезичног речника
9.	plague	– any infectious disease that spreads quickly and kills many people – an infectious disease spread by rats that causes swellings on the body, a very high temperature and often results in death	плак	– зубне наслаге које се уклањају четкицом за зубе – промене на кожи у облику плоче – патолошке промене у виду наслага на зиду артерија	куга, помор, пошаст
10.	posture	– the way that a person sits, stands, walks, etc.	постер	– плакат већих димензија обично са неком познатом личности или пејзажом	држање, положај, стање
11.	potassium	– a soft silver-white metal that exists mainly in mixtures which are used in industry and farming	потасијум	– хемијски елемент, атомске масе 39,0983, редни број 19, знак К, јако сјајни метал	калијум
12.	pupil	– student – the round black hole in the middle of your eye	ђак	/	1. ђак, ученик; 2. зеница
13.	sanitary	– adj. connected with the protection of health, for example how human waste is removed	санитет	– здравствено стање у друштву или широј заједници – здравствена војна или цивилна установа за очување здравља и лечење болесника – покретна војна болница	здравствен, хигијенски
14.	scales	– a set of numbers, amounts, etc., used to measure or compare the level of something	скале	– муз. лествица, – физ. на степене подељена лествица код барометра и сличних инструмената – подела на степене, мерило, размер, мерник – у осигурању: скала осигурања, осигурање робе са променљивом вредношћу	вага

РБ	Енглеска реч	Објашњење из речника	Превод студената	Објашњење из лексикона	Еквивалент из двојезичног речника
15.	sodium	– a soft silver-white metal that is found naturally only in chemical mixtures, such as salt	содијум	– натријум, хем. елеменат, атомска маса 22, 997, редни број 11, знак Na, налази се поглавито у кухињској (каменој) соли, морској води, сланим изворима, чилској шалитри, многим силикатима и др.	натријум
16.	stomach	– the organ in your body where food goes after you have eaten it	стомак	– трбух	желудац, стомак, трбух
17.	stretcher	– a piece of cloth supported by two poles that is used for carrying a person who has been injured	стреч	– веома еластична тканина израђена од гуме и разних текстилних жица	носила
18.	tan	– a colour between yellow and brown	тен	– боја; боја лица, боја и каквоћа коже	боја, препланулоост од сунца
19.	tissue	– the mass of cells that form the bodies of humans, animals and plants	марамца	/	ткиво
20.	tongs	– a tool that looks like a pair of scissors but that you use for holding or picking things up	језици	– мишићно-слузокожни орган смештен у усној дупљи	машице, клешта

АНАЛИЗА КОРПУСА И ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Предмет наше анализе биле су семантичке компоненте у оквиру формално-семантичких опозиција међујезичких хомонима и паронима. Међутим, лексеме код којих нема додирних/сличних семантичких компоненти већ су искључиво формалне опозиције, нарочито у преводу испитаника, јављају се из неколико могућих разлога:

- студенти су били упознати са основним значењем речи, али не и са њиховим значењем у медицинској терминологији;
- студенти нису знали значење речи па су одговоре нагађали на основу сличне морфолошке структуре.

Анализирано је 20 медицинских термина, претежно именица, са изузетком два придева – *facial* ('фацијални, који се тиче лица') и *sanitary* ('здравствени, хигијенски'), код којих *facial* може бити и именица ('третман лица'), док су *sanitary* студенти махом преводили именицом *санитијеи*.

Све именице су у оба језика имале облик једнине, осим *scales* ('вага') и *tongs* ('хируршка) клешта') које су у енглеском језику *pluralia tantum*.

Емпиријски добијени подаци били су нешто нижи од теоријског просека. У просеку су студенти решили 50 до 68 процената задатака, што или не одговара пролазној оцени или је близу најниже пролазне оцене (оцене 6).

Систем лексема у истраживању обухватао је парове са различитим степеном формалне и семантичке истоветности те смо, на основу наше анализе, грешке у превођењу сврстали на оне до којих је дошло због:

- међујезичке паронимије;
- једнојезичке полисемије;
- једнојезичке хомонимије;
- једнојезичке паронимије;
- негативног трансфера из енглеског у српски језик.

МЕЂУЈЕЗИЧКА ПАРОНИМИЈА

1. Енгл. **ambulance** – срп. *возило хитне помоћи* – студентски превод: *амбуланџа*

Пар *ambulance* – *амбуланџа* представља пример међујезичких паронима, насталих од истог латинског корена *ambulans* – 'ходалући, покретни', који се у француском језику користио у изразу *hôpital ambulant* и означавао болницу на терену у коју се могло ући коњима. У *Речнику Мајице српске амбуланта* се описује као „ж. фр. мед. 'болничко одељење за пријем и преглед болесника'”, одакле се види да су разлике између термина на енглеском и српском условљене на семантичком плану различитим самосталним развојем лексема те је у овом случају реч о лажним паровима између два језика.

2. Енгл. **carotene** – срп. *црвена боја од хромойласта* – студентски превод: *кароџен/кароџин, кероџин*

У овом случају имамо примере не само међујезичких, већ и једнојезичких паронима због чега долази до разних комбинација у односима између два појма, тј. четири термина у два језика. Најпре треба разликовати енгл. *carotene* – 'црвенкаста боја' и енгл. *karoten* – 'врста протеина'. Први води порекло од латинске речи *carota*, док је корен друге грчког порекла *ker-* од гр. *keras* – 'рог, материја од које је рог', дакле реч је о једнојезичким паронимима. У српском језику кератин представља 'беланчевину у роговима, поко-

жици, ноктима и длакама', док се 'црвена боја од хромопласта' транскрибује као каротен или каротин.

3. Енгл. **lozenge** – срп. *џасџила*, *бомбон* – студентски превод: *лозинка*

Из овог примера видимо да су студенти преводили погрешном аналогјом са сличном речи из српског језика *лозинка*. Српски еквивалент енглеске речи *lozenge* би био *џасџила*, а у Бујасовом *Великом енглеско-хрватском речнику* може се наћи и израз *лозенџа*. У *Оксфордском речнику енглеске етимологије* се наводи да је порекло речи *lozenge* дискутабилно и предлаже се неколико језика индоевропског порекла у којима је забележен овај израз кроз историју, а као једно од значења наводи се 'small cake or tablet (originally diamond-shaped) of medicine and sugar', док се и данас у речницима енглеског може наћи дефиниција 'figure with four sides in the shape of a diamond' из чега закључујемо да је пастила свој назив добила по првобитном облику.

Лозинка је у српски језик дошла од немачког *das Losungswort* – 'реч/израз који отвара иначе немогућ приступ нечему'. Дакле, можемо да закључимо и да *лозинка* и *лозенџа* немају заједнички корен.

4. Енгл. **plague** – срп. *куџа* – студентски превод: *џлак*

Енгл. *plaque* – срп. *зубни каменац* и *plague* – *куџа* речи су различитог корена и значења које се разликују само у графемама *g* и *q* које су и саме ортографски веома сличне. Док се у српском језику може наћи израз *џлак* за зубне наслагe, нема израза за *куџу* са истим кореном као у енглеском језику.

5. Енгл. **sanitary** – срп. *саниџаран*, *здравџвени* – студентски превод: *саниџеџи*

Код овог примера у преводу је дошло до промене врсте речи. Студенти су погрешном аналогјом енглески придев *sanitary* преводили сличном речи из српског језика, именицом *саниџеџи*. Право значење ове речи је заправо 'санитаран, здравствени', а енглески еквивалент за наш термин *саниџеџи* био би узорак из нашег првог примера *ambulance*. У овом случају реч је о лажним паровима у енглеском и српском.

6. Енгл. **posture** – срп. *сџав*, *грџање џела* – студентски превод: *џосџер*

Код енглеског пара *posture* и *poster* постоји ортографска и звучна сличност, али ови изрази имају различито порекло. *Posture* је настало од лат. *positura* – 'position, station', а *poster* од енгл. глагола *to post* – 'објавити (нешто)'. *Посџер* је давно усвојени англицизам у српском језику, док се *џосџура*, иако се не налази у *Речнику српског језика Маџице српске*, ретко може наћи у употреби у медијима и свакодневном говору.

7. Енгл. **stretcher** – срп. *носила* – студентски превод: *расијезање, ласијиши, сипреч*

Из овог примера видимо да су студенти енглеску реч *stretcher* преводили погрешном аналогijом са сличним англицизмом у српском језику *сипреч*, а заправо је преводни еквивалент *носила*. У овом случају реч је о лажним паровима у српском и енглеском језику.

8. Енгл. **tan** – срп. *боја, боја између жутије и браон* – студентски превод: *иен*

Овај пример спада у групу занимљивих случајева у којима једна иста реч има различита значења у два језика. У овом случају реч је о лажним паровима у српском и енглеском језику. Енглеско *tan* представља врсту боје, између жуте и браон, док се за наш израз *иен* са значењем 'квалитет и боја коже (лица)' у енглеском користи израз *complexion*.

9. Енгл. **facial** (придев) – срп. *фацијални, који се тиче лица* (придев) – студентски превод: *фаца* (именица), *фасција* (именица)

Дефиниција придева *фацијалан* у српском језику је 'који се тиче лица, који припада лицу', а именице *фаца* 'лице, израз лица'. Код овог примера дошло је до промене врсте речи у преводу, док је значење остало исто. Узрок томе може бити да се студенти нису раније сусрели са овим придевом, па су значење извели из познатог корена.

И у другом случају, где је енгл. *facial* превођено као срп. *фасција* (од лат. *fascia*), коју М. Вујаклија дефинише као 'опна која обавија мишиће', дошло је до погрешног закључка због сличности енглеске речи *facial* и српске *фасција*.

Енглески еквивалент медицинског термина латинског порекла *фасција* јесте *fascia*. Веома је вероватно да је код студената, с обзиром на то да је медицинска школа у питању, трансфер значења извршен због утицаја латинског језика.

10. Енгл. **scales** – срп. *ваја* – студентски превод: *скеле*

Ако бисмо посматрали етимологију енглеске речи *scale* приметили бисмо да је значење тог израза веома слично српској речи *скеле* и да имају заједничко порекло. Међутим, додавањем наставка *-s* у енглеском језику дошло је до стварања новог термина који има само облик множине, за који је преводни еквивалент у српском језику именица у једнини *ваја*. Интересантно је да су студенти ову *pluralia tantum* именицу преводили множином.

ЈЕДНОЈЕЗИЧКА ПОЛИСЕМИЈА

11. Енгл. **cavity** – срп. *тпруљење, разједање костџију* – студентски превод: *каријес*

Овде је у питању облик полисемије, што можемо закључити из чињенице да *cavity* може бити и 'an empty space within a solid object', нпр. 'the abdominal cavity'. У српском језику постоји облик *каверна* са истим значењем. Да је реч о полисемичности речи *cavity* у енглеском примеру, а не о једнојезичким хомонимима, говори дефиниција из енглеског речника која описује каријес као 'шупљину у зубу која је настала услед труљења' – 'A cavity is a hole in a tooth that develops from tooth decay'.

12. Енгл. **drug(s)** – срп. *лек, лекарија, неџперађен лек; гроџа* – студентски превод: *гроџе*

Ова именица се у енглеском језику у једнини углавном користи у значењу 'лекови' (sing. *drug* – 'A chemical used as a medicine'), док у множини њено значење (pl. *drugs* – 'narcotics, opiates') одговара српској речи *гроџа*. Иако је у српском језику првобитно овај термин означавао медикаменте, у данашњој свакодневној употреби *гроџа* се углавном односи на опијате, што је највероватније и био разлог погрешног превода код наших испитаника. Ово је честа грешка коју праве студенти, као и општа популација која недовољно познаје енглески језик и води се аналогијом код превода. Интересантно је и то што су студенти у овом преводу употребили множински облик.

13. Енгл. **stomach** – срп. *желудцац, џџрбух* – студентски превод: *сџомак*

Српски еквивалент енглеске речи *stomach* би заправо био *желудцац* иако се код нас овај англицизам користи са значењем *џџрбух*. С обзиром на то да је у питању медицинска терминологија, у контексту превода очекивало се од студената да знају назив за овај унутрашњи орган.

ЈЕДНОЈЕЗИЧКА ХОМИНИМИЈА

14. Енгл. **tissue** – срп. *џкиво* – студентски превод: *марамџица*

Енглеска реч *tissue* има два значења: може означавати *марамџицу* (обично папирну) – *paper tissue* – али и медицински термин *џкиво*. Превод 'марамџица' је чешћи када је реч о овом енглеском појму, иако је контекст захтевао стручни израз, што показује да студенти нису били упознати и са другим значењем. Дакле, овде, као и код речи *ripil*, нема међујезичке хомонимије/паронимије.

15. Енгл. **pupil** – срп. *зеница* – студентски превод: *ћак*

Реч је о хомонимима у енглеском језику са значењима 'ученик' и 'зеница ока', а до погрешног превода је дошло због замене значења, тј. највероватније јер се испитаници нису раније сусрели са другим значењем речи *pupil* – 'зеница'.

ЈЕДНОЈЕЗИЧКА ПАРОНИМИЈА

16. Енгл. **labor** – срп. *рад, напоран рад, његови* – студентски превод: *рад*

Код овог примера сусрећемо се са једнојезичком паронимијом – енглеска реч *labor* која као своје преводне еквиваленте у српском језику може имати 'рад, напоран рад, мукотрпан рад' и, изведен од истог латинског корена (*labor*), медицински израз 'трудови'. До погрешног превода је дошло због познавања основног термина, али не и његовог медицинског пара.

17. Енгл. **tongs** – срп. *кљешта, хваталка* – студентски превод: *језици*

У овом примеру је дошло до погрешног превођења због једнојезичке паронимије у енглеском језику. Енглеске речи *tongs* – 'хируршка кљешта / хваталка' и *tongue(s)* – 'језик(ци)', звучно али и ортографски веома су сличне, те су студенти познајући назив само за орган превидели да је у овом случају реч о хируршком инструменту.

18. Енгл. **famine** – срп. *глад, гладовање* – студентски превод: *жена, женски*

Код овог примера у питању је паронимија. Енглеска реч *famine* од латинског *fames* – 'глад, гладовање' нема еквивалент са истим кореном и значењем у српском језику, али постоји велика сличност између израза са *femine*, *feminine* – 'жена, женски пол', срп. *фемина* – *жена*.

НЕГАТИВАН ТРАНСФЕР ИЗ ЕНГЛЕСКОГ У СРПСКИ ЈЕЗИК

19. Енгл. **potassium** – срп. *калијум* – студентски превод: *пошасијум*

У овом примеру је уочена погрешна употреба енглеског термина у преводу јер је српски еквивалент енглеског термина (латинског порекла) *potassium* за хемијски елемент заправо *калијум*.

20. Енгл. **sodium** – срп. *најријум* – студентски превод: *содијум*

Енглески термин је кованица настала од речи *soda* јер је назив за овај хемијски елемент изолован из лат. *sodium hydroxide*, док је у српском језику

назив дошао преко другог хемичара који је овај хемијски елемент назвао по одређеној врсти соде – енгл. *natron*, срп. *најтријум*. Иако речници оба језика упућују и на онај други термин, у енглеском је у употреби *sodium*, а у српском *најтријум*. Очигледно је да су студенти овај термин препознали и превели га вођени енглеским изразом.

ЗАКЉУЧАК

У раду смо се с теоријског аспекта осврнули на међујезичке хомониме и парониме медицинских термина у енглеском и српском језику. Иако је дистинкција између самих хомонима и паронима на неким местима дискутабилна и у највећем проценту је у нашим примерима заправо била реч о паронимима, ми смо се држали оба термина јер се у литератури термин 'међујезичка хомонимија' уобичајио.

Приказали смо и ставове аутора који су се бавили међујезичким хомонимима и међујезичком паронимијом, тзв. лажним пријатељима. Како смо показали, код језика који су генеалошки удаљени, као што су енглески и српски, систем лексема изражен хомонимијом и паронимијом углавном обухвата лексеме које су у оба језика ушле као позајмљенице, односно као преведенице.

Систем лексема у истраживању обухватао је парове са различитим степеном формалне и семантичке истоветности те смо, на основу наше анализе, грешке у превођењу сврстали на оне до којих је дошло због 1) повезивања семантички сродних лажних парова (*ambulance, lozenge, posture, stretcher, carotene, sanitary, plague, tan*), 2) повезивања семантички блиских лажних парова, који имају заједнички корен (*scales, facial*), 3) повезивања парова који немају исти семантички опсег у оба језика, већ у једном појам има шире значење, а у другом уже (*stomach, drugs, cavity*), 4) повезивања код којих је дошло услед једнојезичке хомонимије/паронимије у енглеском примеру где је српски еквивалент одговарао другом појму у дихотомији (*tissue, famine, tongs*) и 5) повезивања због негативног трансфера из енглеског језика у српски (*potassium, sodium*).

Као што смо видели у анализи грешака које су испитаници направили приликом истраживања, у великом проценту је реч о међујезичким хомонимима/паронимима, тј. *лажним пријатељима*. Лажни пријатељи често праве велике проблеме ђацима, студентима, свима који уче страни језик, па и преводиоцима аматерима. Изазивајући погрешне асоцијације они уливају лажан осећај самопоуздања, који лако може изазвати велике неспоразуме. Потребно је добро познавање језика како би се избегле замке које лажни пријатељи постављају.

Формалне сличности између језика веома су честа појава у стручној терминологији, а енглески језик један је од најчешћих језика давалаца по питању импоратације нових речи на свим нивоима, семантички и формално. Чињеница је да су се тематиком лажних парова у енглеском и српском бавили бројни аутори, као и да постоје речници енглеско-српских лажних пријатеља, нпр. *A dictionary of Bosnian/Croatian/Serbian-English False Cognates* Д. Шипке, затим *Енглеско-српски речник лажних њарова* Б. Хлебца итд. Надамо се да ће истраживање у оквиру медицинске терминологије допринети целокупном поимању међујезичких хомонима и паронима у ова два језика, као и отворити нови пут семантичким истраживањима ових појава у терминологијама из других области.

ИЗВОРИ

Бујас (2001): Ж. Бујас, *Велики енглеско-хрватски рјечник*, треће издање, Загреб: Накладни завод Глобус.

Вујаклија (1996/97): М. Вујаклија, *Лексикон српских речи и израза*, јубиларно издање, Београд: Просвета.

Грајс (2007): Т. Grice, *English for careers. Nursing 1, Students book*, Oxford: Oxford University Press.

РСМ (2007): *Речник српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

Филипс (2006): J. Philips, *Oxford EnglishSerbian Student's Dictionary*, the English Book.

ЛИТЕРАТУРА

Вучковић (1995): П. Вучковић, *Оледи из семантике и њармајике*, Београд: Савремена администрација.

Годард (2013): С. Goddard, *Semantic Analysis: An Introduction* (2nd ed.), New York: Oxford University Press.

Драгићевић (2007): Р. Драгићевић, Паронимија, у: Д. Хамовић (ур.), *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике, 309–320.

Драгићевић (2017): Р. Драгићевић, Српска лексикологија данас: садашње стање и перспективе, *Јужнословенски филолоџ*, LXXIII, св. 3–4, Београд.

Ковачевић (2009): Ж. Ковачевић, *Лажни њријатељи у енглеском језику*, Београд: Албатрос Плус.

Кликовац (2004): Д. Кликовац, *Метјафоре у мишљењу и језику*, Београд: Библиотека XX век.

Кристал (2008): D. Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 6th edition, Oxford: Blackwell Publishing.

Лајонс (1977): J. Lyons, *Semantics*, Vol. I/II, Cambridge: Cambridge University Press.

Половина (1999): В. Половина, *Семантика и тјекстлингвистика*, Београд: Чигоја.

Радић-Дугоњић (1991): М. Радић-Дугоњић, *Међујезички хомоними и пароними у руском и српскохрватском језику*, Горњи Милановац: Дечје новине.

Риђановић (1985): М. Риђановић, *Језик и његова структура*, Сарајево: Свјетлост, ООУР Завод за уџбенике и наставна средства.

Ристић, Радић-Дугоњић (1999): С. Ристић, М. Радић-Дугоњић, *Реч. Смисао. Сазнање*, Београд: Филолошки факултет.

Тошић (1985): Б. Тошић, *Пароними у настјави руске лексике*, Сарајево: Свјетлост.

ПРИЛОГ 1

АКАДЕМИЈА ВАСПИТАЧКО-МЕДИЦИНСКИХ СТРУКОВНИХ СТУДИЈА

КРУШЕВАЦ – Одсек Ћуприја

Новембар 2021.

Енглески језик

Име и презиме: _____

Број индекса: _____

Translate the following sentences into Serbian language.

1. **Ambulances** are used to respond to medical emergencies by emergency medical services.

2. A small portion of **carotene** is absorbed from the intestines and contributes to the yellow serum color.

3. The people are totally ruined, the hospitals full with sick, and **famine** is everywhere.

4. If you've got a dry cough, you should drink some water and try sucking on a **lozenge**.

5. Forceps, **tongs** and scalpels are most commonly used by the surgeons in the operating theatre.

6. You were lucky and there was no torn **tissue** or fractures.

7. The casualty was evacuated by **stretcher** using a back rope for security.

8. A solution of the free acid may be prepared by adding oxalic acid to the solution of the **sodium** salt.

9. Ophthalmologists dilate patients' **pupils** before examination.

10. Many fresh fruits and vegetables are rich in **potassium**.

11. Poor sleep **posture**, such as back sleeping, increases snoring by relaxing the throat tissues.

12. The state has suffered severely from **plague**.

13. Midwives play a key role in supporting a mother in active phase of **labour**.

14. The lungs are small and occupy only the dorsal portion of the thoracic **cavity**.

15. **Drugs** can affect an unborn baby through the mother's bloodstream.

16. They may also cause you to feel dizzy or faint or cause **facial** flushing.

17. Freckles form as a result of overproduction of melanin usually on **tan** skin.

18. The **sanitary** condition is generally bad, and many forms of disease prevail that are not due to the climate.

19. **Scales** allow adding the exact amount of each component of the recipe or medicine.

20. There is no concern that the water will dilute acid in the **stomach**.

Zorana Z. Jurinjak

Preschool Teacher Training College
Kruševac (Ćuprija Department)

Nataša B. Lukić

University of Priština
with temporary headquarters in Kosovska Mitrovica
Faculty of Economy

SEMANTIC ANALYSIS OF STUDENTS' TRANSLATION ERRORS RELATED TO INTERLINGUAL HOMONYMS AND PARONYMS ON THE EXAMPLE OF MEDICAL TERMS

Summary: Interlingual homonyms and paronyms in English and Serbian are common, especially when it comes to translation. Students often make mistakes in translating certain Eng-

lish terms, and such couples are known as false friends. The paper analyzes the corpus of English professional terms from the textbook *Oxford English for Careers, Nursing 1*, Oxford University Press, by Tony Grice. A comparative method was used to analyze their definitions from the dictionaries of both languages, with the intention to find the cause of translation errors on the basis of lexical-semantic analysis. *Oxford English Serbian Student's Dictionary* was used for English terms, while *Rečnik srpskog jezika Matice srpske* and *Leksikon stranih reči i izraza* by Milan Vujaklija were consulted for terms in Serbian. The results showed that the incorrect translation was mainly due to interlingual paronymy, due to which the students were guided by analogy in sound similarity with Serbian words. A difference was noticed between medical terms that are both formally and semantically similar to Serbian words and terms that are only close in form.

Keywords: semantics, homonyms, paronyms, false pairs, interlingual homonyms, interlingual paronymy.